

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
ELEANOR SHARPSTON
της 13ης Σεπτεμβρίου 2012¹

Υπόθεση C-461/11

Ulf Kazimierz Radziejewski
κατά
Kronofogdemyndigheten i Stockholm

[αίτηση του Stockholms tingsrätt (Σουηδία) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων — Διαγραφή χρέους — Προϋπόθεση περί κατοικίας»

1. Ένα άτομο μπορεί να συσσωρεύσει τόσο πολλά χρέη ώστε να μη μπορεί ευλόγως να υποτεθεί ότι θα είναι σε θέση να τα εξοφλήσει στο προσεχές μέλλον. Στη Σουηδία, τέτοιοι οφειλέτες μπορούν να ζητήσουν διαγραφή χρέους² (skuldsanering) στο πλαίσιο της οποίας μια δημόσια αρχή (η Kronofogdemyndigheten: στο εξής: KFM) τους απαλλάσσει εν όλω ή εν μέρει από την υποχρέωση πληρωμής του χρέους. Προϋπόθεση ωστόσο για να είναι δυνατή η διαγραφή χρέους στη Σουηδία είναι ότι ο αιτών πρέπει να κατοικεί στη Σουηδία. Η προϋπόθεση αυτή προφανώς επιβάλλεται για λόγους που αφορούν i) την αποτελεσματικότητα των αποφάσεων περί διαγραφής χρεών, ii) την ανάγκη πλήρους και έγκυρης πληροφόρησης για την κατάσταση του οφειλέτη και iii) τη μέριμνα μήπως, υπό διαφορετικές συνθήκες, το σύστημα διαγραφής χρεών υπονομεύσει την εφαρμογή της νομοθεσίας της Ένωσης περί της κινήσεως διαδικασίας λόγω αφερεγγυότητας. Στην παρούσα δίκη, το αιτούν δικαστήριο ερωτά μήπως η προϋπόθεση περί κατοικίας μπορεί να αποτρέψει την αποχώρηση ενός εργαζομένου από τη Σουηδία προκειμένου να ασκήσει το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας.

Νομικό πλαίσιο

Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

2. Το άρθρο 45 ΣΛΕΕ ορίζει τα εξής:

«1. Εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων εντός της Ένωσης.

2. Η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων συνεπάγεται την κατάργηση κάθε διακρίσεως λόγω ιθαγενείας μεταξύ των εργαζομένων των κρατών μελών, όσον αφορά την απασχόληση, την αμοιβή και τους άλλους όρους εργασίας.

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

2 — Για λεπτομερέστερη περιγραφή του είδους διαγραφής που παρέχεται με το εν λόγω μέτρο, βλ. σημεία 10 έως 14 κατωτέρω.

3. Με την επιφύλαξη των περιορισμών που δικαιολογούνται για λόγους δημοσίας τάξεως, δημοσίας ασφαλείας και δημοσίας υγείας, η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων περιλαμβάνει το δικαίωμά τους:

- α) να αποδέχονται κάθε πραγματική προσφορά εργασίας,
- β) να διακινούνται ελεύθερα για τον σκοπό αυτόν εντός της επικρατείας των κρατών μελών,
- γ) να διαμένουν σε ένα από τα κράτη μέλη με σκοπό να ασκούν εκεί ορισμένη εργασία σύμφωνα με τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις που διέπουν την απασχόληση των εργαζομένων υπηκόων αυτού του κράτους μέλους,
- δ) να παραμένουν στην επικράτεια ενός κράτους μέλους και μετά την άσκηση σ' αυτό ορισμένης εργασίας, κατά τους όρους που θα αποτελέσουν αντικείμενο κανονισμών που θα εκδώσει η Επιτροπή.

[...]»

Ο κανονισμός περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας

3. Κατά τη δεύτερη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού (ΕΚ) 1346/2000 του Συμβουλίου (στο εξής: κανονισμός περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας)³, «[η] καλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς απαιτεί να λειτουργούν αποτελεσματικά και αποδοτικά οι διασυνοριακές διαδικασίες αφερεγγυότητας». Η τέταρτη αιτιολογική σκέψη ορίζει ότι «απαιτείται να μην υπάρχουν κίνητρα για τα μέρη να μεταφέρουν τα περιουσιακά τους στοιχεία ή τις νομικές διαφορές τους από ένα κράτος μέλος σε άλλο επιδιώκοντας να βελτιώσουν τη νομική τους θέση (forum shopping)».

4. Κατά την έκτη αιτιολογική σκέψη του, ο κανονισμός περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας «θα πρέπει να περιορίζεται σε διατάξεις που διέπουν την αρμοδιότητα για την έναρξη διαδικασιών αφερεγγυότητας και τις δικαστικές αποφάσεις που απορρέουν άμεσα από τις διαδικασίες αφερεγγυότητας και έχουν στενή σχέση με αυτές».

5. Το άρθρο 1, παράγραφος 1, του κανονισμού περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας ορίζει τα εξής:

«Ο παρών κανονισμός ισχύει για όλες τις συλλογικές διαδικασίες οι οποίες προϋποθέτουν την αφερεγγυότητα του οφειλέτη, συνεπάγονται τη μερική ή ολική πτωχευτική του απαλλοτρίωση και τον διορισμό συνδίκου.»

6. Το άρθρο 2, στοιχείο α', ορίζει ως «διαδικασίες αφερεγγυότητας» τις «συλλογικές διαδικασίες τις εμπίπτουσες στο άρθρο 1, παράγραφος 1», και προσθέτει: «[οι διαδικασίες αυτές απαριθμούνται] στο παράρτημα Α»⁴. Το παράρτημα Α απαριθμεί τις διαδικασίες εντός των διαφόρων κρατών μελών στις οποίες έχει εφαρμογή ο κανονισμός. Το Συμβούλιο μπορεί να τροποποιήσει τον κατάλογο αυτόν, σύμφωνα με το άρθρο 45, ενεργώντας κατόπιν πρωτοβουλίας των κρατών μελών ή κατόπιν προτάσεως της Επιτροπής.

7. Το παράρτημα Α δεν παραθέτει την skuldsanering υπό τον τίτλο SVERIGE (Σουηδία).

3 — Κανονισμός της 29ης Μαΐου 2000 περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας (ΕΕ L 160, σ. 1), όπως έχει τροποποιηθεί.

4 — Βλ., επίσης, ένατη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας.

Ο κανονισμός Βρυξέλλες I

8. Ο κανονισμός (ΕΚ) 44/2001⁵ (στο εξής: κανονισμός Βρυξέλλες I) για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις «καλύπτει όλες τις κύριες αστικές και εμπορικές υποθέσεις εκτός από κάποια σαφώς καθορισμένα ζητήματα»⁶.

9. Το άρθρο 1 του κανονισμού Βρυξέλλες I έχει ως εξής:

«1. Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, ανεξάρτητα από το είδος του δικαστηρίου. Δεν καλύπτει ιδίως φορολογικές, τελωνειακές ή διοικητικές υποθέσεις.

2. Εξαιρούνται από την εφαρμογή του:

[...]

β) οι πτωχεύσεις, πτωχευτικοί συμβιβασμοί και άλλες ανάλογες διαδικασίες·

[...]».

Εθνικό δίκαιο

10. Το άρθρο 4 του skuldsaneringslagen (2006:548) (νόμου περί διαγραφής χρεών) ορίζει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες τα φυσικά πρόσωπα μπορούν να τύχουν πλήρους ή μερικής διαγραφής χρεών. Η σουηδική ιθαγένεια δεν αποτελεί προϋπόθεση. Το άρθρο 4 έχει ως εξής:

«Επιτρέπεται η διαγραφή χρεών ενός οφειλέτη ο οποίος είναι φυσικό πρόσωπο που κατοικεί στη Σουηδία, εφόσον:

1. ο οφειλέτης είναι αφερέγγυος και τα χρέη του είναι τόσα, ώστε δεν μπορεί να αναμένεται ότι θα είναι σε θέση να εξοφλήσει τα χρέη του εντός προβλέψιμου χρονικού διαστήματος, και
2. είναι εύλογο, λαμβανομένης υπόψη της προσωπικής και της οικονομικής καταστάσεως του οφειλέτη, να διαγραφούν τα χρέη του.

Τα άτομα που έχουν καταχωρισθεί στο μητρώο πληθυσμού στη Σουηδία θεωρούνται κάτοικοι Σουηδίας, για την εφαρμογή του πρώτου εδαφίου.

Για την εφαρμογή του δεύτερου εδαφίου, λαμβάνονται ιδίως υπόψη οι συνθήκες υπό τις οποίες δημιουργήθηκαν τα χρέη, οι προσπάθειες τις οποίες κατέβαλε ο οφειλέτης για την εκπλήρωση των υποχρεώσεών του και ο τρόπος κατά τον οποίο συνεργάστηκε ο οφειλέτης στο πλαίσιο της διαδικασίας διαγραφής των χρεών.

Αν ο οφειλέτης είναι επιχειρηματίας, επιτρέπεται η διαγραφή χρεών μόνον εφόσον είναι απλό να διερευνηθούν οι οικονομικές περιστάσεις της επιχειρηματικής δραστηριότητας.»

11. Κατόπιν της εγγραφής στο μητρώο πληθυσμού στη Σουηδία, ένα άτομο αποκτά δικαιώματα και υποχρεώσεις, όπως το δικαίωμα ψήφου και η υποχρέωση καταβολής φόρων.

5 — Κανονισμός της 22ας Δεκεμβρίου 2000 (ΕΕ L 12, σ. 1), όπως έχει τροποποιηθεί. Ο κανονισμός Βρυξέλλες I αντικαθιστά, στις σχέσεις μεταξύ των κρατών μελών (πλην της Δανίας), τη Σύμβαση της 27ης Σεπτεμβρίου 1968, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 1982, L 388, σ. 7).

6 — Έβδομη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού Βρυξέλλες I.

12. Το άρθρο 13 του νόμου περί διαγραφής χρεών προβλέπει ότι η αίτηση διαγραφής χρεών απορρίπτεται αν δεν πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 4.

13. Το άρθρο 14 του νόμου περί διαγραφής χρεών προβλέπει ότι η KFM ζητεί τις αναγκαίες πληροφορίες για την προσωπική και οικονομική κατάσταση του οφειλέτη από τις άλλες διοικητικές αρχές. Κατά το άρθρο 17, ο οφειλέτης μπορεί να διατυπώσει την άποψή του. Στην περίπτωση εκείνη, ο οφειλέτης στο πλαίσιο συναντήσεώς του με την KFM της παρέχει τις αναγκαίες πληροφορίες.

14. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Σουηδική Κυβέρνηση επιβεβαίωσε ότι η διαδικασία διαγραφής χρεών λειτουργεί ως εξής. Ο οφειλέτης υποβάλλει αίτηση διαγραφής χρεών στην KFM και πρέπει να δηλώσει όλα τα εισοδήματα και τις δαπάνες του. Βάσει των διαθεσίμων στοιχείων, η αρχή κρίνει αν ο αιτών μπορεί κατ' αρχήν να τύχει διαγραφής χρεών και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, κινεί τη διαδικασία διαγραφής χρεών. Η απόφαση αυτή δημοσιοποιείται εντός της Σουηδίας. Οι πιστωτές, ανεξαρτήτως ιθαγενείας και τόπου κατοικίας, καλούνται να αναγγείλουν τις απαιτήσεις τους και, εφόσον συντρέχει λόγος, μπορεί να κληθούν να παράσχουν πληροφορίες. Στη συνέχεια, η KFM και ο οφειλέτης ετοιμάζουν από κοινού ένα σχέδιο διαγραφής χρεών (ή πρόγραμμα καταβολής δόσεων) το οποίο αποστέλλεται σε όλους τους πιστωτές που έχουν δικαίωμα να διατυπώσουν την άποψή τους. Κατόπιν της διαδικασίας αυτής, η αρχή λαμβάνει μια τελική απόφαση περί διαγραφής ή μειώσεως των χρεών. Η απόφαση αυτή δημοσιοποιείται. Η χρονική της ισχύς είναι περιορισμένη (επί παραδείγματι, πενταετής). Υπόκειται σε προσφυγή. Η KFM μπορεί να ανακαλέσει την απόφαση περί διαγραφής χρέους, ιδίως εφόσον μεταβληθεί η οικονομική κατάσταση του οφειλέτη.

Η κύρια δίκη και το υποβληθέν ερώτημα

15. Ο U. K. Radziejewski είναι Σουηδός υπήκοος. Μέχρι το 2001, αυτός και η σύζυγός του εργάζονταν και κατοικούσαν στη Σουηδία. Το 1996, κατέστησαν αφερέγγυοι λόγω πτωχεύσεως της επιχειρήσεώς τους. Τα συνακόλουθα χρέη τους δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο δραστηριοτήτων που ασκήθηκαν στη Σουηδία. Οι πιστωτές τους είναι όλοι σουηδικές επιχειρήσεις.

16. Από το 1997, οι αποδοχές του U. K. Radziejewski και της συζύγου του υπόκεινται σε διάταξη κατασχέσεως αποδοχών, διαδικασία την οποία διαχειρίζεται η KFM, στο πλαίσιο της οποίας δόσεις προς εξόφληση του χρέους εισπράττονται διά της εκ μέρους του Σουηδού εργοδότη τους παρακρατήσεως (μέρους) των αποδοχών τους.

17. Το 2001, προσφέρθηκε στον U. K. Radziejewski απασχόληση από ένα Σουηδό εργοδότη στο Βέλγιο. Ως εκ τούτου, αυτός και σύζυγός του μετέβησαν στο Βέλγιο, όπου κατοικούν έκτοτε. Αμφότεροι εργάζονται για τον ίδιο Σουηδό εργοδότη. Σήμερα δεν είναι καταχωρισμένοι στο μητρώο πληθυσμού της Σουηδίας.

18. Το 2011, ο U. K. Radziejewski υπέβαλε αίτηση διαγραφής χρέους στην KFM. Στις 29 Ιουνίου 2011, η KFM απέρριψε την αίτηση αυτή διότι ο U. K. Radziejewski δεν ήταν κάτοικος Σουηδίας και δεν ήταν καταχωρισμένος στο μητρώο πληθυσμού στη Σουηδία. Η KFM δεν εξέτασε αν πληρούσε τις λοιπές προϋποθέσεις για να τύχει διαγραφής χρεών.

19. Ο U. K. Radziejewski άσκησε προσφυγή κατά της αποφάσεως της KFM ενώπιον του Stockholms tingsrätt (Πρωτοδικείου Στοκχόλμης, στο εξής: αιτούν δικαστήριο). Η προσφυγή στηρίζεται, μεταξύ άλλων, στο επιχείρημα ότι η προϋπόθεση περί κατοικίας προσβάλλει την ελευθερία των εργαζομένων να διακινούνται εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

20. Το δικαστήριο αυτό αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο ερώτημα προς έκδοση προδικαστικής αποφάσεως:

«Είναι η προϋπόθεση περί κατοικίας στη Σουηδία την οποία προβλέπει το άρθρο 4 του skuldsaneringslagen [νόμου περί διαγραφής χρεών] (2006:548) ικανή να εμποδίσει ή να αποθαρρύνει έναν εργαζόμενο να εγκαταλείψει τη Σουηδία, προκειμένου να ασκήσει το δικαίωμά του για ελεύθερη κυκλοφορία, και ως εκ τούτου αντιβαίνει η προϋπόθεση αυτή στην αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης που καθιερώνει το άρθρο 45 [ΣΛΕΕ];»

21. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν ο U. K. Radziejewski, η Σουηδική Κυβέρνηση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

22. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 24ης Μαΐου 2012, η Σουηδική Κυβέρνηση και η Επιτροπή ανέπτυξαν προφορικά τα επιχειρήματά τους.

Νομική εκτίμηση

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

23. Το αιτούν δικαστήριο ερωτά το Δικαστήριο αν η επίμαχη στην κύρια δίκη προϋπόθεση περί κατοικίας είναι ικανή να εμποδίσει έναν εργαζόμενο να εγκαταλείψει τη Σουηδία, προκειμένου να ασκήσει το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας, ή να τον αποθαρρύνει και, συνεπώς, αντιβαίνει στο άρθρο 45 ΣΛΕΕ. Δεν ζητεί από το Δικαστήριο να εξετάσει αν υπάρχουν λόγοι που δικαιολογούν ενδεχομένως την προϋπόθεση αυτή. Ωσαύτως, η διάταξη περί παραπομπής δεν εξηγεί τους σκοπούς της προϋποθέσεως περί κατοικίας. Ως εκ τούτου, προφανώς, το αιτούν δικαστήριο δεν έχει προβεί στις αναγκαίες πραγματικές διαπιστώσεις ως προς τα ζητήματα αυτά.

24. Αντιθέτως, η KFM, η Σουηδική Κυβέρνηση και η Επιτροπή εξέτασαν όλες –αν και ελλιπτικώς και συνοπτικώς– το ζήτημα αν η προϋπόθεση περί κατοικίας μπορεί να δικαιολογηθεί και επί ποιας βάσεως.

25. Για λόγους που θα εξηγήσω στις παρούσες προτάσεις, προτείνω στο Δικαστήριο να δώσει καταφατική απάντηση στο υποβληθέν ερώτημα. Προκειμένου να παρασχεθεί στο αιτούν δικαστήριο η αναγκαία επιπλέον αρωγή, θα εξετάσω περαιτέρω τους πιθανούς δικαιολογητικούς λόγους για την προϋπόθεση περί κατοικίας, βάσει των περιορισμένων πληροφοριακών στοιχείων που απορρέουν από τις γραπτές παρατηρήσεις και την επ' ακροατηρίου συζήτηση.

Απαγορεύει το άρθρο 45 ΣΛΕΕ στα κράτη μέλη να εξαρτούν τη δυνατότητα διαγραφής χρεών από την προϋπόθεση περί κατοικίας;

26. Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν το άρθρο 45 ΣΛΕΕ απαγορεύει στα κράτη μέλη να εξαρτούν τη δυνατότητα διαγραφής χρεών από την προϋπόθεση της κατοικίας στο κράτος μέλος εκείνο. Ερωτά ειδικότερα αν η προϋπόθεση περί κατοικίας συνιστά εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων.

27. Όλοι οι εργαζόμενοι έχουν εν δυνάμει τα δικαιώματα ελεύθερης κυκλοφορίας που τους απονέμει το άρθρο 45 ΣΛΕΕ. Πρέπει να είναι ελεύθεροι να κυκλοφορούν ανά πάσα στιγμή στο έδαφος των κρατών μελών για να δεχθούν μια προσφορά εργασίας και να κατοικούν εκεί κατά τη διάρκεια της σχέσεως εργασίας και να παραμένουν εκεί μετά τη λήξη της.

28. Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι «το σύνολο των διατάξεων της Συνθήκης [...] που αφορούν την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων σκοπεί να καταστήσει ευχερέστερη στους υπηκόους των κρατών μελών την άσκηση πάσης φύσεως επαγγελματικών δραστηριοτήτων στο έδαφος της Ενώσεως και απαγορεύει μέτρα τα οποία θα μπορούσαν να αποδειχθούν δυσμενή για τους υπηκόους αυτούς σε περίπτωση κατά την οποία επιθυμούν να ασκήσουν οικονομική δραστηριότητα εντός άλλου κράτους μέλους»⁷. Για τον λόγο αυτόν, υφίσταται περιορισμός αν ένα εθνικό δίκαιο «εμποδίζ[ει] ή αποτρέπ[ει] εργαζόμενο υπήκοο κράτους μέλους από το να εγκαταλείψει το κράτος καταγωγής του προκειμένου να ασκήσει το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας»⁸.

29. Στην υπό κρίση υπόθεση, ο νόμος περί διαγραφής χρεών παρέχει ελάφρυνση στους οφειλέτες ως προς τους οποίους δεν είναι δυνατό να υποτεθεί ότι θα έχουν τη δυνατότητα να εξοφλήσουν τα χρέη τους στο προβλέψιμο μέλλον και των οποίων η προσωπική και οικονομική κατάσταση καθιστά εύλογη τη διαγραφή των χρεών τους. Αν η παροχή του ευεργετήματος αυτού εξαρτηθεί από την προϋπόθεση περί κατοικίας στη Σουηδία, ένα άτομο το οποίο υπό διαφορετικές συνθήκες θα είχε τη δυνατότητα να τύχει διαγραφής χρεών μπορεί να μην εγκατασταθεί σε άλλο κράτος μέλος προκειμένου να αναλάβει εργασία εκεί. Ως εκ τούτου, συνεπάγεται περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων το γεγονός ότι η προϋπόθεση περί κατοικίας ενδέχεται να αποτρέψει έναν οφειλέτη από την εγκατάσταση σε άλλο κράτος μέλος προκειμένου να αναλάβει εργασία. Ομοίως, οφειλέτες (όπως ο U. K. Radziejewski) που έχουν μετακινηθεί από τη Σουηδία προς άλλο κράτος μέλος προκειμένου να εργασθούν εκεί περιέρχονται σε μειονεκτική θέση αποκλειστικώς και μόνον επειδή άσκησαν τα δικαιώματά τους ελεύθερης κυκλοφορίας.

30. Η KFM υποστηρίζει ότι η έλλειψη εναρμονισμένων κανόνων για την αναγνώριση των αποφάσεων της περί διαγραφής χρεών στο εξωτερικό αποτελεί το εμπόδιο για την ελεύθερη κυκλοφορία. Το επιχείρημα αυτό παραβλέπει την ουσία του ζητήματος. Η εναρμόνιση αποτελεί προδήλως ένα σημαντικό και χρήσιμο μέσο για την πραγμάτωση της εσωτερικής αγοράς. Σε τομείς όμως στους οποίους δεν υφίσταται εναρμόνιση, τα κράτη μέλη πρέπει παρά ταύτα να συμμορφώνονται με τις υποχρεώσεις που υπέχουν από τη Συνθήκη.

31. Ως εκ τούτου, φρονώ ότι προϋπόθεση όπως η επίμαχη εν προκειμένω είναι ικανή να περιορίσει την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων και, ως εκ τούτου, απαγορεύεται κατ' αρχήν από το άρθρο 45 ΣΛΕΕ.

Δικαιολόγηση

Εισαγωγή

32. Εφόσον έχει διαπιστωθεί ότι ένα μέτρο περιορίζει την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, η ενδεχόμενη δικαιολόγησή του εξαρτάται από το αν το μέτρο αυτό i) επιδιώκει θεμιτό σκοπό, ii) διασφαλίζει την επίτευξη του εν λόγω σκοπού και iii) δεν υπερβαίνει το αναγκαίο για την επίτευξη του σκοπού αυτού μέτρο⁹.

33. Από τις γραπτές παρατηρήσεις της Σουηδικής Κυβερνήσεως και από το ιστορικό της θεσπίσεως του νόμου περί διαγραφής χρεών, όπως περιγράφεται στον νόμο αυτόν, προκύπτει ότι η προϋπόθεση περί κατοικίας επιβάλλεται για δύο λόγους: σκοπεί στη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας μιας αποφάσεως περί διαγραφής χρεών και στη διασφάλιση της χορηγήσεως της διαγραφής χρεών βάσει πλήρων και ακριβών στοιχείων που αφορούν τον οφειλέτη. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η

7 — Απόφαση της 16ης Μαρτίου 2010, C-325/08, *Olympique Lyonnais* (Συλλογή 2010, σ. I-2177, σκέψη 33 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

8 — Απόφαση *Olympique Lyonnais* (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 7, σκέψη 34 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

9 — Απόφαση *Olympique Lyonnais* (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 7, σκέψη 38 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

κυβέρνηση ανέπτυξε έναν επιπλέον δικαιολογητικό λόγο, και συγκεκριμένα τη διασφάλιση του ότι το σουηδικό σύστημα διαγραφής χρεών δεν υπονομεύει την εφαρμογή του κανονισμού περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας σε άλλες διαδικασίες, απαριθμούμενες στο παράρτημα Α, οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού αυτού.

34. Τονίζω εκ προοιμίου ότι στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να προβεί στις αναγκαίες λεπτομερείς πραγματικές διαπιστώσεις. Παρά ταύτα, εκτιμώ ότι υπάρχουν ενδείξεις που συνηγορούν υπέρ της απόψεως ότι ο περιορισμός της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων ο οποίος απορρέει από μια προϋπόθεση περί κατοικίας όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη δεν είναι δυνατό να δικαιολογηθεί.

Διασφάλιση της αποτελεσματικότητας μιας αποφάσεως περί διαγραφής χρεών

35. Ως πρώτος σκοπός της προϋποθέσεως περί κατοικίας προβάλλεται η αποφυγή της διαγραφής χρεών σε περιπτώσεις κατά τις οποίες η διαγραφή αυτή ενδέχεται να μην είναι αποτελεσματική, διότι ο οφειλέτης δεν θα είναι σε θέση να επικαλεσθεί την απόφαση αυτή έναντι του πιστωτή.

36. Κατά την άποψή μου, ο σκοπός αυτός είναι θεμιτός.

37. Εντός ενός μόνον κράτους μέλους, διαγραφή χρεών όπως η επίμαχη απαλλάσσει (εν μέρει) έναν οφειλέτη από τα χρέη του. Αν ένας πιστωτής επιδιώξει παρά ταύτα να αναζητήσει και να εισπράξει απαίτηση καλυπτόμενη από την απόφαση περί διαγραφής χρεών, ο οφειλέτης έχει νομική βάση για να ισχυριστεί ότι το χρέος δεν οφείλεται πλέον. Υπό συνθήκες όπως οι υπό κρίση, τα δικαστήρια του κράτους μέλους εντός του οποίου έχει χορηγηθεί τέτοιου είδους διαγραφή χρεών δεσμεύονται από την απόφαση μιας διοικητικής αρχής ότι ένα χρέος δεν υφίσταται πλέον από πλευράς ιδιωτικού δικαίου. Ενώπιον των δικαστηρίων αυτών, ως εκ τούτου, η απόφαση παράγει πλήρως τα αποτελέσματά της.

38. Αντιθέτως, αν ο πιστωτής εναγάγει τον οφειλέτη εντός άλλου κράτους μέλους στο οποίο τα δικαστήρια έχουν δικαιοδοσία, είναι λιγότερο προφανές ότι η απόφαση περί διαγραφής χρεών θα έχει τα ίδια αποτελέσματα. Το αν και το πού ένας πιστωτής θα ασκήσει αγωγή κατά του οφειλέτη του εξαρτάται από το ποια δικαστήρια έχουν δικαιοδοσία και πού ένας πιστωτής έχει συμφέρον να ασκήσει αγωγή. Αν η αγωγή αφορά ζήτημα αστικού ή εμπορικού δικαίου, το άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού Βρυξέλλες Ι ορίζει ότι, κατά γενικό κανόνα, ο πιστωτής πρέπει να ενάγει ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους εντός του οποίου κατοικεί ο οφειλέτης (ανεξαρτήτως της ιθαγενείας του). Ενδέχεται να υφίστανται πρόσθετες και αποκλειστικές δικαιοδοσίες, αναλόγως του είδους και του αντικειμένου της αγωγής. Το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού αυτού ορίζει, επί παραδείγματι, ότι πρόσωπο το οποίο κατοικεί εντός ενός κράτους μέλους μπορεί να ενάγεται επίσης ενώπιον των δικαστηρίων άλλου κράτους μέλους, εντός του οποίου οφείλεται η εκπλήρωση συμβατικής υποχρέωσης¹⁰.

39. Το δίκαιο της ΕΕ δεν υποχρεώνει τα δικαστήρια άλλων κρατών μελών να αναγνωρίζουν και να εκτελούν σουηδικές αποφάσεις περί διαγραφής χρεών.

10 — Βλ., επίσης, επί παραδείγματι, άρθρα 15 και 16 του κανονισμού Βρυξέλλες Ι, τα οποία προβλέπουν δικαιοδοσία σε περιπτώσεις που αφορούν συμβάσεις καταναλωτών (περιλαμβάνοντας κατά τον τρόπο αυτόν τα χρέη των καταναλωτών).

40. Ο κανονισμός Βρυξέλλες I δεν έχει εφαρμογή επί αποφάσεων όπως αυτές που εκδίδει η KFM βάσει του νόμου περί διαγραφής χρεών. Ο κανονισμός αυτός σκοπεί στην υλοποίηση της «ελεύθερης κυκλοφορίας των αποφάσεων» σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις¹¹. Ειδικότερα, στο κεφάλαιο III παρατίθενται κανόνες που διέπουν την αναγνώριση και την εκτέλεση «κάθε απ[οφάσεως] εκδιδόμενη[ς] από δικαστήριο κράτους μέλους, οποιαδήποτε και αν είναι η ονομασία της, όπως απόφαση, διαταγή, διαταγή εκτελέσεως, καθώς και ο καθορισμός της δικαστικής δαπάνης από τον γραμματέα»¹².

41. Μολονότι ο κανονισμός αυτός έχει κατ' αρχήν εφαρμογή στις αγωγές που ασκούνται ενώπιον δικαστηρίου για την εξόφληση χρέους, δεν έχει εφαρμογή στη διαγραφή χρεών όπως η επίμαχη. Μια σουηδική απόφαση περί διαγραφής χρεών προφανώς αποτελεί πράξη διοικητικής αρχής η οποία δεν αποτελεί, πλην των περιπτώσεων που εκτίθενται στο άρθρο 62 του κανονισμού Βρυξέλλες I, «δικαστήριο», υπό την έννοια του κανονισμού αυτού¹³. Επιπλέον, η απόφαση της KFM παρεμβαίνει στη σχέση μεταξύ ενός οφειλέτη και των πιστωτών του και υποχρεώνει τους τελευταίους να δεχθούν ότι η οφειλή προς αυτούς μειώνεται ή εξαλείφεται. Πρόκειται περί διοικητικής πράξεως η οποία εκδίδεται στο πλαίσιο της ασκήσεως δημόσιας εξουσίας και η οποία εξαλείφει (εν μέρει), χωρίς να μεσολαβήσει δίκη, ένα χρέος όσον αφορά το ιδιωτικό δίκαιο. Τούτο αρκεί για να θεμελιώσει το συμπέρασμα ότι ο κανονισμός Βρυξέλλες I δεν έχει εφαρμογή. Συνεπώς, δεν είναι αναγκαίο να εξετασθεί αν η διαδικασία διαγραφής χρεών εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1, παράγραφος 2, στοιχείο β', του κανονισμού αυτού.

42. Ο κανονισμός περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας ωσαύτως δεν έχει εφαρμογή, διότι το παράρτημα Α του κανονισμού δεν παραθέτει τη skuldsanering ή τη διαγραφή χρεών. Βάσει των περιορισμένων πραγματικών περιστατικών που παρατέθηκαν είναι προφανές ότι, όπως εξήγησε η Σουηδική Κυβέρνηση κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η σουηδική διαδικασία περί διαγραφής χρεών δεν συνεπάγεται τη μερική ή πλήρη πτωχευτική απαλλοτρίωση της περιουσίας ενός οφειλέτη, η οποία «σημαίνει ότι ο οφειλέτης στερείται των εξουσιών διαχειρίσεως που διαθέτει επί της περιουσίας του»¹⁴.

43. Δεδομένου ότι δεν υφίστανται εναρμονισμένοι κανόνες για την εφαρμογή και την αναγνώριση στο εξωτερικό αποφάσεων όπως η απόφαση περί διαγραφής χρεών της KFM, δέχομαι ότι τέτοιου είδους διαγραφή χρεών μπορεί να μην είναι αποτελεσματική, υπό την έννοια ότι ο οφειλέτης δεν θα είναι σε θέση να την προβάλλει έναντι των πιστωτών που επιλέγουν να ασκήσουν αγωγή κατ' αυτού στο εξωτερικό, διεκδικώντας την καταβολή των ποσών που τους οφείλει. Ως εκ τούτου, ένα κράτος μέλος μπορεί ευλόγως να αμφιβάλλει για τη δυνατότητα διασφάλισης της αποτελεσματικότητας τέτοιων αποφάσεων και να επιθυμεί να λάβει μέτρα για τον περιορισμό ή την εξάλειψη¹⁵ του κινδύνου να αποβεί αναποτελεσματική μια τέτοια διαγραφή.

44. Περαιτέρω, το αιτούν δικαστήριο πρέπει να εξετάσει αν η προϋπόθεση περί κατοικίας είναι κατάλληλη για την επίτευξη του σκοπού αυτού¹⁶.

45. Ένα πρακτικό παράδειγμα θα ήταν χρήσιμο για την κατανόηση του συλλογισμού μου.

11 — Βλ. έκτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού Βρυξέλλες I.

12 — Άρθρο 32 του κανονισμού Βρυξέλλες I.

13 — Η KFM χαρακτηρίζεται ως «δικαστήριο» σε συνοπτικές διαδικασίες διαταγών πληρωμής και αρωγής. Βλ. άρθρο 62 του κανονισμού Βρυξέλλες I: «[σ]τη Σουηδία, στις συνοπτικές διαδικασίες διαταγών πληρωμής (betalningsföreläggande) και αρωγής (handräckning), οι όροι “δικαστής”, “δικαστήριο” και “δικαιοδοσία” περιλαμβάνουν τη σουηδική δημόσια υπηρεσία αναγκαστικής είσπραξης (kronofogdemyndighet)».

14 — Βλ. άρθρο 1, παράγραφος 1, του κανονισμού περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας. Βλ., επίσης, απόφαση της 2ας Μαΐου 2006, C-341/04, Eurofood IFSC (Συλλογή 2006, σ. I-3813, σκέψεις 46 και 54).

15 — Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να κρίνει αν ο επιδιωκόμενος σκοπός είναι η εξάλειψη του κινδύνου ή ο περιορισμός του.

16 — Η KFM υποστηρίζει ότι η κατάργηση της προϋποθέσεως περί κατοικίας δεν θα επιλύσει το πρόβλημα της μη αναγνώρισεως στο εξωτερικό μιας σουηδικής αποφάσεως περί διαγραφής χρεών. Τούτο μπορεί να αληθεύει, αλλά δεν αποδεικνύει αν και κατά ποιον τρόπο η επιβολή μιας προϋποθέσεως περί κατοικίας συμβάλλει στην επίτευξη του πρώτου σκοπού.

46. Ας υποθέσουμε ότι, στο πλαίσιο δίκης ενώπιον ενός βελγικού δικαστηρίου, ένας πιστωτής επιδιώκει να κατάσχει περιουσιακά στοιχεία ευρισκόμενα στο Βέλγιο με σκοπό την αναγκαστική εξόφληση οφειλής εκ μέρους Σουηδού οφειλέτη ο οποίος ζει και εργάζεται στο Βέλγιο. Αν η απαίτηση αυτή αφορά αστική ή εμπορική υπόθεση, υπό την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, του κανονισμού Βρυξέλλες Ι, ο κανονισμός αυτός θα προσδιορίσει αν το βελγικό δικαστήριο μπορεί να δικάσει την υπόθεση.

47. Αν αυτός ο Σουηδός οφειλέτης έχει ζητήσει διαγραφή χρεών από την ΚΦΜ και έχει τύχει της διαγραφής αυτής, δεν θα είναι σε θέση να επικαλεσθεί την απόφαση αυτή για να αντικρούσει την αξίωση του πιστωτή του (εκτός αν το βελγικό δίκαιο προβλέπει ότι τα βελγικά δικαστήρια πρέπει να αναγνωρίσουν την απόφαση εκείνη). Ως εκ τούτου, η απόφαση περί διαγραφής χρεών δεν θα παράγει αποτελέσματα στο συγκεκριμένο πλαίσιο.

48. Αν, αντιθέτως, ο οφειλέτης αυτός είναι κάτοικος Σουηδίας, θα είναι πιθανότερο, αντιστοίχως, ότι τα κύρια συμφέροντά του, περιλαμβανομένων των περιουσιακών του στοιχείων, βρίσκονται στη Σουηδία. Ως εκ τούτου, θα είναι κατ' αρχήν πιθανότερο ότι οι πιστωτές του θα ασκήσουν αγωγή ενώπιον των σουηδικών δικαστηρίων, ενώπιον των οποίων η απόφαση περί διαγραφής χρεών αναπτύσσει πλήρη αποτελέσματα.

49. Επομένως, εν ολίγοις, αν ο οφειλέτης είναι κάτοικος Σουηδίας, η απόφαση περί διαγραφής χρεών ενδέχεται, κατά κανόνα, να αναπτύσσει πλήρη αποτελέσματα. Αν ο οφειλέτης δεν είναι κάτοικος Σουηδίας, η απόφαση περί διαγραφής χρεών θα παρέχει ακριβώς την ίδια προστασία εντός της Σουηδίας, αλλά ο οφειλέτης ενδέχεται να έχει εν γένει μικρότερη προστασία.

50. Προκειμένου να συνάδει προς την αρχή της αναλογικότητας, η προϋπόθεση περί κατοικίας δεν πρέπει να βαίνει πέραν του αναγκαίου μέτρου για την επίτευξη του δηλωθέντος σκοπού. Τούτο εναπόκειται στην κρίση του αιτούντος δικαστηρίου, αλλά οι ακόλουθες παρατηρήσεις μπορεί να φανούν χρήσιμες.

51. Ελλείψει νομικής βάσεως για την αναγνώριση των σουηδικών αποφάσεων περί διαγραφής χρεών στο εξωτερικό, η Σουηδία μπορεί να εγγυηθεί μόνον ότι μια απόφαση περί διαγραφής χρεών αναπτύσσει αποτελέσματα στη Σουηδία.

52. Εντούτοις, οι οφειλέτες που κατοικούν στη Σουηδία μπορούν να ζητούν τη διαγραφή των χρεών τους και να τυγχάνουν της διαγραφής αυτής, παρά το ενδεχόμενο οι πιστωτές τους να τους εναγάγουν στο εξωτερικό (επειδή, επί παραδείγματι, διαθέτουν περιουσιακά στοιχεία εκεί). Αντιθέτως, οι εκτός Σουηδίας οφειλέτες στερούνται της δυνατότητας να ζητήσουν τη διαγραφή χρεών, παρά το ενδεχόμενο να εναχθούν στη Σουηδία, όπου μια τέτοια απόφαση θα παρήγε αποτελέσματα.

53. Ως εκ τούτου, η προϋπόθεση περί κατοικίας αποτελεί *απόλυτη* προϋπόθεση για να είναι δυνατή η διαγραφή χρεών, η οποία επιβάλλεται λόγω του ότι υπάρχει το *ενδεχόμενο* ένας πιστωτής να αποφασίσει *ίσως* να επιδιώξει την εξόφληση της οφειλής ενώπιον των δικαστηρίων άλλου κράτους μέλους τα οποία *ενδέχεται* να αποφασίσουν να μην εφαρμόσουν τη σουηδική απόφαση περί διαγραφής χρεών. Η ύπαρξη αυτού του ενδεχομένου δεν μπορεί να δικαιολογήσει την επιβολή της προϋποθέσεως περί κατοικίας σε όλους όσοι ζητούν τη διαγραφή χρέους.

54. Από την άποψη αυτή, φρονώ ότι είναι κρίσιμο να εξετασθεί το γενικό πλαίσιο εντός του οποίου ενδέχεται να ανακύψει ο προβαλλόμενος κίνδυνος. Η διαγραφή χρέους παρέχεται μόνον οσάκις ένας αφερέγγυος οφειλέτης είναι χρεωμένος σε τέτοιο βαθμό ώστε δεν μπορεί να υποτεθεί ότι θα έχει τη δυνατότητα να εξοφλήσει τα χρέη του εντός προβλέψιμου χρονικού διαστήματος και, ως εκ τούτου, ζητεί να απαλλαγεί από ολόκληρο το χρέος ή από μέρους αυτού. Είναι απίθανο όλοι ή οι

περισσότεροι οφειλέτες που ζητούν τη διαγραφή χρεών να έχουν περιουσιακά στοιχεία στο εξωτερικό. Αν υπάρχουν ακόμη περιουσιακά στοιχεία, ο τόπος στον οποίο βρίσκονται (και όχι ο τόπος κατοικίας του οφειλέτη) είναι αυτό το οποίο θα έχει σημασία για τον πιστωτή ο οποίος επιθυμεί να τα κατάσχει για να επιτύχει την αναγκαστική εξόφληση του χρέους.

55. Υπό τις συνθήκες αυτές, είναι προφανώς δυσανάλογο να μην παρέχεται διαγραφή χρεών στο πρόσωπο που τη ζητεί επειδή δεν κατοικεί στη Σουηδία, παραγνωρίζοντας κατά τον τρόπο αυτόν το ενδεχόμενο ότι στην πραγματικότητα το πρόσωπο αυτό πιθανότατα θα εναχθεί ενώπιον των σουηδικών δικαστηρίων.

56. Τα πραγματικά περιστατικά στα οποία στηρίζεται η διαφορά της κύριας δίκης ενισχύουν την άποψη αυτή. Ο U. K. Radziejewski προφανώς δεν έχει άλλα περιουσιακά στοιχεία εκτός Σουηδίας τα οποία θα μπορούσαν να ενδιαφέρουν τους πιστωτές τους. Όλες οι γνωστές οφειλές του ανέκυψαν στη Σουηδία. Όλοι οι γνωστοί πιστωτές του είναι Σουηδοί. Το αν οι πιστωτές του θα επιδίωκαν πράγματι να τον εναγάγουν στη Σουηδία είναι ασαφές. Η κατάστασή του αποδεικνύει ότι, προκειμένου να διασφαλισθεί ότι μια απόφαση περί διαγραφής χρεών εκδίδεται μόνον εφόσον πρόκειται να έχει αποτελέσματα, αρκεί να εκτιμηθεί σε ατομική βάση αν μια τέτοια απόφαση θα παράγει αποτελέσματα στη Σουηδία και να απορριφθεί η έκδοσή της αν αποδειχθεί (πράγμα το οποίο δεν έχει συμβεί) ότι η διαγραφή χρεών ενδέχεται να μην παράγει αποτελέσματα στη Σουηδία.

57. Προσθέτω ότι η προϋπόθεση περί κατοικίας αποκλείει μια ολόκληρη κατηγορία οφειλετών απλώς και μόνον επειδή δεν κατοικούν στη Σουηδία *κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεώς τους* περί διαγραφής χρεών. Αντιθέτως, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, επιβεβαιώθηκε ότι ένας οφειλέτης ο οποίος έχει τύχει διαγραφής χρεών, αλλά στη συνέχεια εγκαθίσταται στο εξωτερικό και, ως εκ τούτου, δεν πληροί πλέον την προϋπόθεση περί κατοικίας, δεν αποκλείεται κατ' ανάγκη από το σύστημα, υπό την προϋπόθεση ότι παραμένει εγγεγραμμένος στο μητρώο πληθυσμού στη Σουηδία. Κατά τη γνώμη μου, μια τόσο αυθαίρετη εφαρμογή της προϋποθέσεως περί κατοικίας δεν συμβιβάζεται με την απαίτηση να είναι η προϋπόθεση περί κατοικίας ανάλογη προς τον δηλωθέντα σκοπό της.

Συγκέντρωση πλήρων και ακριβών στοιχείων για τον οφειλέτη

58. Η Σουηδία υποστηρίζει ότι η προϋπόθεση περί κατοικίας διασφαλίζει ότι η KFM είναι σε θέση να εντοπίσει, να συλλέξει, να εξετάσει και να επαληθεύσει τα στοιχεία που αφορούν την προσωπική και την οικονομική κατάσταση του οφειλέτη. Αν ο οφειλέτης κατοικεί εκτός Σουηδίας –κατά το επιχείρημα αυτό– είναι δύσκολο να ληφθούν τα αναγκαία στοιχεία από άλλες πηγές εκτός από τον ίδιο τον οφειλέτη και, κατά συνέπεια, είναι δύσκολο να επαληθευθούν.

59. Είναι σαφές ότι μια απόφαση περί διαγραφής χρεών πρέπει να στηρίζεται σε προσήκουσα και λεπτομερή εκτίμηση της πραγματικής και οικονομικής καταστάσεως του οφειλέτη. Δέχομαι ότι η αρμόδια αρχή κράτους μέλους πρέπει να είναι σε θέση να συλλέγει, να εξετάζει και να επαληθεύει τα αναγκαία στοιχεία, ώστε να αποφασίζει μετά λόγου γνώσεως αν είναι δυνατή η διαγραφή των χρεών του οφειλέτη. Τούτο συνάδει πλήρως προς την αρχή της χρηστής διοικήσεως. Ως εκ τούτου, τα μέτρα που λαμβάνονται προς τούτο έχουν θεμιτό σκοπό.

60. Περαιτέρω, δέχομαι ότι ενδέχεται να είναι απλούστερη, από διοικητικής απόψεως, η διεξαγωγή της διαδικασίας επαληθεύσεως αν ο οφειλέτης κατοικεί στη Σουηδία, διότι μπορεί να είναι ευκολότερο i) να οργανωθεί συνάντηση μεταξύ της KFM και του οφειλέτη και ii) να συλλεγούν και να επαληθευθούν τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα, επί παραδείγματι, σε βάσεις δεδομένων και μητρώα που τηρούν οι σουηδικές αρχές. Αν υπάρχουν ουσιώδη στοιχεία στα χέρια των αρχών άλλου κράτους μέλους, η KFM δεν έχει άμεση πρόσβαση σε αυτά και ενδέχεται να χρειαστεί να τα ζητήσει από το εν λόγω κράτος μέλος ή από τον οφειλέτη. Στο μέτρο αυτό, η προϋπόθεση περί κατοικίας μπορεί να κριθεί ως πρόσφορη.

61. Στη συνέχεια, το αιτούν δικαστήριο πρέπει να εξετάσει αν προϋπόθεση περί κατοικίας βαίνει πέραν του αναγκαίου μέτρου για την επίτευξη του σκοπού της λήψεως πλήρων και ορθών στοιχείων για τον οφειλέτη.

62. Πρώτον, αναλόγως των πραγματικών περιστατικών της συγκεκριμένης υποθέσεως, ενδέχεται να μην υπάρχει ανάγκη αναζητήσεως, προσβάσεως ή λήψεως στοιχείων εκτός Σουηδίας.

63. Δεύτερον, βρίσκω πειστικό το επιχείρημα της Επιτροπής ότι η προϋπόθεση περί κατοικίας είναι αμιγώς τυπική και ότι οι σουηδικές αρχές μπορούν ευχερώς να διαπιστώσουν την οικονομική κατάσταση ενός αιτούντος όπως ο U. K. Radziejewski βάσει της φορολογικής του δηλώσεως, των φόρων που κατέβαλε επί των αποδοχών του ο Σουηδός εργοδότης του και τη διάταξη κατασχέσεως αποδοχών την οποία διαχειρίζεται η ίδια η KFM. Επισημαίνω ότι τα άρθρα 14 και 17 του νόμου περί διαγραφής χρεών επιβάλλουν στην KFM να πληροφορείται από άλλες διοικητικές αρχές, στον αναγκαίο βαθμό, την προσωπική και οικονομική κατάσταση του οφειλέτη και επιτρέπουν στην KFM να οργανώνει συνάντηση με τον οφειλέτη. Εκτός από τα στοιχεία που υποβάλλει ο οφειλέτης και αυτά που διαβιβάζουν οι άλλες αρχές, η KFM μπορεί επίσης να λαμβάνει πληροφορίες από τους πιστωτές.

64. Αν ο οφειλέτης κατοικεί στο εξωτερικό, δέχομαι ότι είναι δυνατό να υπάρχουν στοιχεία τα οποία δεν μπορεί να συλλέξει ή να επαληθεύσει η KFM χωρίς την άδεια τόσο του οφειλέτη όσο και μιας αρχής άλλου κράτους μέλους ή χωρίς να προσκομίσει έγγραφα ο οφειλέτης. Στις κατ' ιδίαν περιπτώσεις στις οποίες τα στοιχεία αυτά κρίνονται αναγκαία, δεν βλέπω γιατί να μην υποβάλει σχετικό αίτημα η KFM ή γιατί να μη ζητήσει από τον ίδιο τον αιτούντα να προσκομίσει τα αναγκαία έγγραφα. Συναφώς, ο νόμος περί διαγραφής χρεών προβλέπει ότι η KFM πρέπει να λαμβάνει υπόψη το αν ο οφειλέτης συνεργάστηκε στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής¹⁷. Συνεπώς, υπάρχουν κίνητρα για να συνεργαστεί ο οφειλέτης, ακόμη και αν κατοικεί εκτός Σουηδίας.

65. Τέλος, από το γράμμα του νόμου περί διαγραφής χρεών, προκύπτει προφανώς ότι η αυτοπρόσωπη συνάντηση μεταξύ του οφειλέτη και της KFM είναι μάλλον προαιρετική και όχι υποχρεωτική. Αν τούτο αληθεύει, μια γενική προϋπόθεση περί κατοικίας προφανώς βαίνει πέραν του αναγκαίου για τη διασφάλιση της παρουσίας του οφειλέτη σε συνάντηση με την KFM σε *ορισμένες* περιπτώσεις. Αν μια τέτοια συνάντηση απαιτείται μόνο σε ορισμένες περιπτώσεις, προφανώς θα υπάρχουν λιγότερο περιοριστικά μέσα για να παρασχεθεί στον οφειλέτη η δυνατότητα να διευκρινίσει την κατάστασή του και στην KFM να εκτιμήσει την αξιοπιστία του¹⁸.

Μη παρακώλυση της εφαρμογής του κανονισμού περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας

66. Η Σουηδική Κυβέρνηση υποστήριξε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι το σουηδικό σύστημα διαγραφής χρεών δεν πρέπει να παρακωλύει την εφαρμογή του κανονισμού περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας στις διαδικασίες που παρατίθενται στο παράρτημα Α. Η Σουηδική Κυβέρνηση προφανώς υποστηρίζει ότι, χωρίς την προϋπόθεση περί κατοικίας, ένας οφειλέτης μπορεί να υποβάλει αίτηση διαγραφής χρεών εντός της Σουηδίας αντί του κράτους μέλους στο οποίο πρέπει να υποβάλει αίτηση σύμφωνα με τον κανονισμό περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας¹⁹.

67. Κατά την άποψή μου, το επιχείρημα αυτό πρέπει να απορριφθεί.

17 — Βλ. άρθρο 4 του νόμου περί διαγραφής χρεών.

18 — Είναι αληθές ότι ένας άπορος οφειλέτης ο οποίος κατοικεί στο εξωτερικό μπορεί να βρεθεί σε οικονομική αδυναμία να ταξιδέψει στη Σουηδία προκειμένου να παρευρεθεί αυτοπροσώπως σε μια τέτοια συνάντηση. Σε τέτοια περίπτωση, δεν είναι τεχνικά αδύνατο να οργανωθεί, επί παραδείγματι, τηλεδιάσκεψη στην τοπική Σουηδική Πρεσβεία ή Προξενική Αρχή.

19 — Βλ. άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας.

68. Η διασφάλιση της συνεκτικής και συνεπούς εφαρμογής της νομοθεσίας της ΕΕ αποτελεί σαφώς θεμιτό σκοπό. Εντούτοις, βάσει των πολύ περιορισμένων διαθέσιμων στοιχείων, φρονώ ότι η προϋπόθεση περί κατοικίας δεν μπορεί να δικαιολογηθεί επί της βάσεως αυτής.

69. Φυσικά, η Σουηδία πρέπει να συμμορφωθεί με τον περί δικαιοδοσίας κανόνα του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας, κατά το οποίο αρμόδια για την *έναρξη των διαδικασιών αφερεγγυότητας που εμπίπτουν στον κανονισμό αυτόν* είναι τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκεται το κέντρο των κυρίων συμφερόντων του οφειλέτη. Τα σουηδικά δικαστήρια ή άλλες αρχές δεν έχουν αρμοδιότητα για την έναρξη των διαδικασιών αυτών αν τα κύρια συμφέροντα του οφειλέτη δεν βρίσκονται στη Σουηδία. Αντιθέτως, τα σουηδικά δικαστήρια (και οι διοικητικές αρχές) παραμένουν πλήρως αρμόδια για τη διεξαγωγή *άλλων διαδικασιών που δεν εμπίπτουν στον κανονισμό αυτόν*, χωρίς να παρακωλύουν την εφαρμογή του κανόνα του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού. Η άποψη της Σουηδικής Κυβερνήσεως εν προκειμένω με προβληματίζει. Από τη μία πλευρά, φρονεί ότι η διαδικασία διαγραφής χρεών στο πλαίσιο αυτό είναι ισοδύναμη με τις παρατιθέμενες στον κανονισμό περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας. Από την άλλη πλευρά, στο πλαίσιο του επιχειρήματός της όσον αφορά την αποτελεσματικότητα της διαγραφής χρεών, τονίζει ότι η διαδικασία «skuldsanering» δεν παρατίθεται στο παράρτημα Α ούτε συνεπάγεται την πτωχευτική απαλλοτρίωση ενός οφειλέτη²⁰.

70. Συνεπώς, δεν βλέπω καμία σχέση μεταξύ της προϋποθέσεως περί κατοικίας και της συνεκτικής και συνεπούς εφαρμογής της νομοθεσίας της ΕΕ περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας.

Πρόταση

71. Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, φρονώ ότι το Δικαστήριο πρέπει να δώσει στο ερώτημα του Stockholms tingsrätt την ακόλουθη απάντηση:

Το άρθρο 45 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι μια προϋπόθεση περί κατοικίας όπως η προβλεπόμενη στον skuldsaneringslagen (2006:548) (νόμο περί διαγραφής χρεών) ως προϋπόθεση για τη διαγραφή χρεών συνιστά περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων επειδή ενδέχεται να εμποδίσει έναν εργαζόμενο να εγκαταλείψει τη Σουηδία προκειμένου να αναλάβει απασχόληση εντός άλλου κράτους μέλους ή να τον αποθαρρύνει.

20 — Βλ., ανωτέρω, σημείο 42.